

Terveysalan koulutustutkimus Hoitotiede-lehdessä vuosina 1989–2023

LEENA SALMINEN

TtT, Professori, terveyspedagogiikka (emerita);
Tutkija (osa-aikainen)
Turun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta,
Hoitotieteen laitos

HELI VIRTANEN

TtT, dosentti, yliopistonlehtori
Turun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta,
Hoitotieteen laitos

JUHA PAJARI

TtM, Väitöskirjatutkija, yliopisto-opettaja
Itä-Suomen yliopisto
Terveystieteiden tiedekunta, Hoitotieteen laitos

ARI HAARANEN

TtT, yliopistonlehtori
Itä-Suomen yliopisto
Terveystieteiden tiedekunta, Hoitotieteen laitos

VISA VIRTANEN

KM, tutkimusavustaja
Turun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta, Hoitotieteen laitos

TERHI SAARANEN

TtT, professori
Itä-Suomen yliopisto
Terveystieteiden tiedekunta, Hoitotieteen laitos

TIIVISTELMÄ

Tämän integratiivisen katsauksen tarkoituksena oli kuvata Hoitotiede-lehdessä julkaistua terveysalan koulutustutkimusta. Aineisto kerättiin vuosina 1989–2023 julkaistuista Hoitotiede-lehdistä ja se muodostui terveysalan koulutusta käsittelevistä artikkeleista (n=98). Aineisto analysoitiin luokittelemalla artikkeleiden sisältö mukaillen aiemmin kehitettyä luokittelurunkoa. Tulosten mukaan terveysalan koulutustutkimuksen määrä on lisääntynyt viime vuosina. Tutkimus on kohdentunut opiskelijoiden oppimiseen ja oppimistuloksiin, hoitotyön opettajiin ja opettamiseen ja koulutuksen rakenteellisiin tekijöihin. Tutkimus on kuitenkin kuvailevaa ja aiheeltaan hajanaista. Tutkimuksissa käytetyt aineistot ovat pieniä ja ne kohdistuvat pääasiassa terveysalan opiskelijoihin ja opettajiin. Jatkossa tarvitaan lisää tutkittua tietoa, koulutusmuutoksista yhteiskunnassa ja koulutuksen tulevaisuuden ennakkoinnista, mutta myös koulutuksen historiasta. Lisäksi tarvitaan menetelmällisesti monipuolisia tutkimuksia kuten implementaatio-, interventio-, pitkittäis- ja seurantatutkimuksia sekä satunnaistettuja vertailututkimuksia.

Avainsanat: hoitotyö, koulutus, terveysala, tutkimus

ABSTRACT

Nurse education research published in the Journal of Nursing Science from 1989 to 2023

Leena Salminen, PhD, Professor
Heli Virtanen, PhD, University Lecturer
Juha Pajari, MHSc, PhD-student,
University Teacher
Ari Haaranen, PhD, University Lecturer
Visa Virtanen, MAEd, Research Assistant
Terhi Saaranen, PhD, Professor

The aim of this integrative review was to describe nurse education research published in the Journal of Nursing Science. The data was collected from the journal published between 1989 and 2023 and it consisted of articles on nurse education research (n=98). The selected studies were classified according to a previously developed coding system. The results indicated that the amount of research on nurse education has increased in recent years. The research has focused on learning and the learning outcomes in nursing education, nurse educators and teaching, and the structural factors of education. However, the research remains descriptive and fragmented in terms of topics. The collected data is small and mainly focuses on students and teachers. In the future, more research is needed on educational changes in society, future predictions for education, and the history of edu-

cation. Additionally, there is a need for implementation, intervention, longitudinal and follow-up studies, and RCT designs.

Keywords: education, health care, nursing, research

Mitä tutkimusaiheesta jo tiedetään?

- Terveysalan koulutustutkimus tuottaa tietoa näyttöön perustuvan opetuksen perustaksi.
- Terveyspedagogiikan käsitteellä kuvataan hoitamisen opetuksen ja oppimisen perustaa hoitotieteellistä ja kasvatustieteellistä tietoa yhdistämällä.
- Terveysalan koulutustutkimusta on tehty koulutuksen rakenteellisista tekijöistä, opettajien ja opiskelijoiden osaamisesta sekä opetus- ja oppimismenetelmistä ja oppimisympäristöistä.

Mitä uutta tietoa artikkeli tuo?

- Terveysalan koulutustutkimuksen määrä on viime vuosina lisääntynyt kansallisesti.
- Tutkimus on kohdentunut koulutuksen rakenteellisiin tekijöihin, hoitotyön opettajiin ja opettamiseen, oppimiseen ja oppimistuloksiin hoitotyön koulutuksessa.
- Terveysalan koulutustutkimus on edelleen kuvailevaa, aiheiltaan hajanaista, aineistoiltaan pieniä ja tutkimukset kohdistuvat pääasiassa terveystieteen opiskelijoihin ja opettajiin.

Mikä merkitys tutkimuksella on hoitotyölle, hoitotyön koulutukselle ja johtamiselle?

- Tutkimuksessa saatiin tietoa koulutustutkimuksen tuottamasta tiedosta, tulevista tutkimustarpeista ja tutkimuksen kehittämiskohteista.
- Terveysalan koulutustutkimuksen tulee jatkossa kohdentua puuttuvaan tutkimustietoon, kuten koulutuksen historiaan, koulutuksen muutoksiin ja tulevaisuuden ennakointiin.
- Terveyspedagogiikan tutkijat voivat hyödyntää katsauksen tuloksia tulevien koulutustutkimusten suunnittelemiseksi ja implementoimiseksi.

Tutkimuksen lähtökohdat

Terveysalan koulutus- eli terveyspedagoginen tutkimus tuottaa tutkimusnäyttöön perustuvaa tietoa hoitamisen opetuksesta ja oppimisesta sekä terveydenhuollon koulutuksen arvioinnista ja kehittämisestä. Terveyspedagogisen tutkimuksen tarve on laaja ja monipuolinen. Tutkimusta tarvitaan niin opiskelijoiden oppimisesta ja koulutuksen tuloksellisuudesta, opettajien toiminnasta, opetuksesta, opetusmenetelmistä, koulutuksen rakenteellisista tekijöistä ja koulutusta ohjaavista lainsäädännöllisistä ja strategisista ohjeista sekä koulutustutkimuksen menetelmistä (Oermann ym., 2024; Vierula ym., 2016). Viimeisen 10 vuoden aikana terveystieteen koulutustutkimuksessa on otettu käyttöön terveyspedagogiikan käsite, jossa yhdistyy hoito- ja kasvatustieteellinen tieto

hoitamisen opetuksen ja oppimisen perustana. Terveyspedagogiikka vahvistaa entistä enemmän terveystieteiläisten ja terveyden edistämiseen painottuvaa näkökulmaa sosiaali- ja terveystieteen oppimisessa, opetuksessa ja ohjauksessa sekä niiden tutkimuksessa (Salminen ym., 2023).

Terveysalan koulutuksen katsaustyyppiset artikkelit näyttävät lisääntyneen (Oermann, 2022). Katsausten lisääntymisen taustalla on tutkimusyönteisen lisääntyminen eli on mahdollista tehdä katsaus aiempiin tutkimuksiin perustuen. Usein katsaukset yhdistävät sekä tutkimuksien sisällön kuvausta että bibliometriikkaa, kuten tässäkin katsauksessa. Bibliometrisiä katsauksia on kansainvälisissä hoitotieteen lehdissä julkaistu jonkin verran, myös terveystieteen koulutustutkimuksista. Kansainvälisesti on julkaistu myös tiettyjen lehtien julkaisemien tutki-

musten tai tiettyjen tietokantojen sisältämien tutkimusten katsauksia. (Oermann ym., 2024.) Katsaukset ovat tärkeitä, sillä ne tuottavat tietoa opetuksellisten ratkaisujen ja koulutuspoliittisen päätöksenteon pohjaksi (Oermann, 2022), mutta tutkimusten tulokset esimerkiksi opetusmenetelmien vaikutavuudesta ovat olleet ristiriitaisia (Breytenbach ym., 2017). Vaikuttavuuden lisäksi tarvitaan tietoa alan toimintaympäristön muutoksista erilaisten megatrendien, kuten kansainvälisyyden ja teknologian kehityksen myötä (Mikkonen ym., 2019).

Suomessa on tehty terveysalan koulutus-tutkimuksen katsauksia aikaisemmin kohdistuen muun muassa tehtyyn terveysalan koulutustutkimukseen (Salminen ym., 2006) ja koulutusta käsitteleviin väitöskirjoihin (Vierula ym., 2016). Sairaanhoidajakoulutuksen vaatimusten uudistuksen perustaksi tehtiin katsaus koulutuksen sisällön kehittämiseksi (Kajander-Unkuri ym., 2020; Savonia, 2020). Kaiken kaikkiaan koulutustutkimus on lisääntynyt ja aiheellista on kuvata suomalaista terveysalan koulutustutkimuksen nykytilaa tulevien tutkimusten suuntaamiseksi ja kehittämiseksi vastaamaan aiempaa paremmin koulutuksen tarpeisiin. Hoitotiede-lehden ensimmäisessä numerossa vuonna 1989 julkaistiin terveysalan koulutustutkimusta käsittelevä artikkeli (Hentinen, 1989), jossa kuvattiin ansiokkaasti koulutus-tutkimuksen suuntaviivoja ja joka loi pohjan hoidon, hoitotieteen didaktiikan ja terveyspedagogiikan käsitteistölle. Edelleen Hentisen (1989) artikkelia voidaan pitää ajankohtaisena ja osin artikkelissa kuvattu ja tavoitteita ei olla vielääkään saavutettu.

Hoitotiede-lehden ilmestymisen alkuaikoina Suomessa terveysalan koulutus oli opistotasoista, mutta siirtyi 1990-luvun alussa ammattikorkeakoulukoikeilujen jälkeen vakinaisesti ammattikorkeakouluihin vuonna 1999. Koulutusmuutoksen tavoitteena oli koulutustason noston lisäksi siirtyä Bologna-uudistuksen mukaiseen eurooppalaiseen korkeakoulutusmalliin (Euroopan Komissio, 2013; Lah-

тинен ym., 2014). Kuitenkaan itse koulutusmuutoksia kuvaavia ja arvioivia artikkeleja ei juurikaan ole julkaistu. Lisäksi näyttää siltä, että yhä enemmän terveyspedagogisia tutkimuksia julkaistaan kansainvälisinä julkaisuihin (Oermann ym., 2024). Tieteenalan kehittymisen ja terveyspedagogisen tutkimuksen implementaation kannalta on kuitenkin keskeistä, että tutkimustuloksia julkaistaan myös omalla kielellä (Grünthal, 2019).

Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata Hoitotiede-lehdessä julkaistua terveysalan koulutustutkimusta. Tavoitteena on tuottaa tietoa tulevan terveyspedagogisen tutkimuksen suunnittelemiseksi ja perustaksi.

Tutkimuskysymykset

1. Minkälaista terveysalan koulutustutkimusta on julkaistu Hoitotiede-lehdessä vuosina 1989–2023?
2. Mihin terveysalan koulutustutkimus on kohdistunut?

Tutkimusaineisto ja menetelmät

*Tutkimusaineisto, sen
bankinta ja laadunarviointi*

Tämän integratiivisen kirjallisuuskatsauksen aineisto muodostui kaikista Hoitotiede-lehdessä vuosina 1989–2023 julkaistuista terveysalan koulutusta käsittelevistä artikkeleista (n=98). Sisäänottokriteerinä oli artikkelin kohdistuminen terveydenhuollon ammattihenkilöiden (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1994/559) koulutuksen tutkimukseen. Tutkimusryhmän tutkijat kokosivat artikkelit Hoitotiede-lehdestä manuaalisesti lukemalla lehtien sisällysluettelosta otsikot. Tarvittaessa luettiin artikkelien tiivistelmät, jos otsikon perusteella ei voitu tehdä päätöstä artikkelin mukaanotosta tai poisjättämisestä. Päätöksen mukaanotosta

tai poisjättämisestä teki aina vähintään kaksi tutkimusryhmän jäsentä.

Katsaukseen valittujen alkuperäisartikkelien laatu arvioitiin itsenäisesti kolmen tutkijan toimesta (AH, JP ja HV). Metodologisen laadun arviointiin käytettiin Joanna Briggs Instituutin (JBI) arviointikriteeristöä järjestelmälliselle katsaukselle (n=7) sekä laadulliselle (n=49), kvasikokeelliselle (n=3) ja poikkileikkaustutkimukselle (n=38). Tämän lisäksi Högstrom (1996) ”discussion paper” arvioitiin tutkimusryhmässä sopivaksi katsaukseen, vaikka sille soveltuvaa JBI kriteeristöä ei ollut. Laadun arvioinnin perusteella ei artikkeleita jätetty pois, koska kaikki ylittivät vaadittavat 50 % pisteistä ja lisäksi tarkoituksena oli saada kokonaiskuva julkaistuista artikkeleista. Kvasikokeellisia tutkimuksia kuvaavien artikkelien lautapisteitä (pisteiden vaihtelu 7–8/9) heikensivät kontrolliryhmän puuttuminen. Poikkileikkaustutkimuksia kuvaavissa artikkeleissa (pisteiden vaihtelu 4–8/9) sekoittavia tekijöitä ei aina ollut tunnistettu tai niitä ei ollut mainittu. Laadullisia tutkimuksia kuvaavissa artikkeleissa (pisteiden vaihtelu 6–10/10) pisteitä heikensivät tutkijan kulttuuritaustan tai teoreettisten lähtökohtien kuvauksen puuttuminen. Osassa järjestelmällisiä katsauksia kuvaavissa artikkeleissa (pisteiden vaihtelu 5–10/10) ei ollut tehty julkaisuharhan arviointia.

Aineiston analyysi

Tutkimusryhmän tutkijat (LS, TS, HV) keräsivät tietoja valituista artikkeleista etukäteen laadittuun luokittelurunkoon, joka sisälsi seuraavat asiat: tekijä(t), vuosi, tutkimuksen tarkoitus, tutkimusasetelma, otantamenetelmä, aineiston koko ja aineistonkeruumenetelmä (mukaillen Vierula ym., 2016). Artikkeleista koostettiin aineistonkeruun kohteet (osallistujat), aineistonkeruumenetelmät ja analyysimenetelmät sekä julkaisuajankohdat. Lisäksi artikkeleissa tutkimuksen kohdentuminen luokiteltiin Vierulan ym., (2016) käyttämää luokittelua: 1) Oppiminen ja oppimistulokset

terveysalan koulutuksessa, 2) Terveysalan opettaja ja opettaminen, 3) Terveysalan koulutuksen rakenteelliset tekijät ja 4) Terveysalan koulutustutkimuksen tutkimusmenetelmät. Tulokset raportoidaan kuvailevasti tekstinä ja taulukoina.

Tulokset

Terveysalan koulutustutkimukset vuosien 1989–2023 välillä

Mukaan valitut artikkelit (n=98) on julkaistu vuosien 1989 ja 2023 välillä (Taulukko 1). Artikkelien lukumäärä on lisääntynyt erityisesti 2000-luvulla ja kaikista tutkimuksista 24 % oli julkaistu viimeisen viiden vuoden aikana. Yksittäisiä vuosia tarkastellen eniten julkaisuja oli vuodelta 2020 (n=8). Suurin osa artikkeleista oli suomenkielisiä (n=94), mutta mukana oli lisäksi kaksi englannin- ja kaksi ruotsinkielistä artikkelia.

Mukaan valittujen artikkelien kuvaamissa tutkimuksissa oli käytetty erilaisia tutkimusasetelmia. Useimmiten oli hyödynnetty poikkileikkaus- ja laadullisia kuvailevia tutkimusasetelmia, mutta vain harvoin pitkittäis- tai kokeellisia asetelmia. Lisäksi aineistossa oli mukana ”discussion paper” -tyyppisiä artikkeleja. Aineistot olivat pääasiassa kerätty kyselylomakkeilla ja haastattelemalla (Taulukko 2) ja aineistot olivat analysoitu tilastollisin menetelmin tai erilaisilla sisällön analyysimenetelmillä (Taulukko 3). Tutkittavat olivat useimmiten opiskelijoita ja osallistujamäärät vaihtelivat välillä 3–1796 (Taulukko 4).

Taulukko 1. Valittujen artikkeleiden julkaisuajankohda.

Ajanjakso	Tutkimusten määrä
1989–1993	11
1994–1998	10
1999–2003	16
2004–2008	12
2009–2013	10
2014–2018	16
2019–2023	23
Yhteensä	98

Taulukko 2. Valittujen artikkeleiden aineistonkeruumenetelmät.

Aineistonkeruumenetelmä	Lähde	
Kyselylomake (n = 48)	Strukturoidut kyselylomakkeet (n = 26)	Haapsaari ym. 2000; Karjalainen ym. 2015; Koivisto ym. 2020; Koskinen ym. 2022; Kotilainen ym. 2020; Kuivila ym. 2022; Kukkohovi ym. 2020; Kuokkanen & Leino-Kilpi 1995; Kälkijä ym. 2016; Leino-Kilpi 1991; Nikkola ym. 1992; Paavilainen ym. 2021; Pajja ym. 2019; Paloposki ym. 2003; Pietikäinen ym. 2011; Rajalahti & Saranto 2011; Rautiainen ym. 2023; Ruuskanen ym. 2018; Saarikoski ym. 2009; Salmela & Leino-Kilpi 2007; Salminen ym. 2011; Sandell ym. 2001; Solante & Leino-Kilpi 1998; Terkamo-Moisio ym. 2021; Veräjäkorpä ym. 2003; Vilen & Salminen 2016
	Avoimet kyselylomakkeet (n = 5)	Halme & Aavarinne 1999*; Mäkisalo 1994; Mäkisalo 1996*; Mäkisalo & Kinnunen 1995; Mäkisalo & Kinnunen 2000
	Puolistrukturoidut kyselylomakkeet (n = 17)	Aavarinne 1990; Autio ym. 2018; Blomster & Vanhanen 1995; Hirvonen ym. 2004; Hokkanen ym. 2002; Hyvärinen ym. 2017; Janhonen 1990; Janhonen & Hentinen 1990; Kettunen ym. 2013; Laakso ym. 2018; Laapio ym. 2014; Paukkunen ym. 2001; Saaranen ym. 2020; Salminen ym. 2012; Taskinen ym. 1995; Vauhkonen ym. 2020; Vesa & Isola 2000*
Haastattelu (n = 21)	Teemahaastattelu (n = 13)	Eskola ym. 2022; Heinistö ym. 2018; Holopainen & Tossavainen 2003; Juntunen ym. 2016; Kehus ym. 2019; Koskenranta ym. 2020; Mäkisalo 1993; Nokelainen ym. 2019; Ronkainen ym. 2020; Ryhänen ym. 2023; Talus ym. 2019; Vesa & Isola 2000*
	Avoim haastattelu (n = 5)	Hopia & Heikkilä 2005*; Hyvärinen ym. 2019; Koskinen & Silen-Lipponen 2001; Sarajärvi & Isola 2006*; Vehviläinen & Nieminen 1999
	Puolistrukturoitu haastattelu (n = 2)	Korhonen ym. 2016; Saastamoinen ym. 2018
	Ryhmähaastattelu (n = 1)	Koskinen ym. 2005*
Kirjalliset tehtävät (n = 21)	Esseet (n = 7)	Hopia & Heikkilä 2005*; Korhonen & Kaunonen 2004; Koskinen ym. 2007; Salmio 1990; Sarajärvi & Isola 2006*; Tölle ym. 2010; Westergård ym. 2001
	Oppimistehtävät (n = 4)	Ajanko & Leino-Kilpi 2005; Havukainen ym. 2007; Koskinen ym. 2005*
	Oppimispäiväkirja (n = 4)	Koivusalo ym. 2014; Koskinen ym. 2005*; Munnukka 1996; Vesanto & Munnukka 1996
	Koevastaukset (n = 2)	Elomaa 1990; Leino-Kilpi 1989; Nousiainen ym. 2023*
	Tavoitekirjaukset (n = 1)	Tupala ym. 2004
	Portfolioteksti (n = 1)	Koivula 2017
	Opetustapahtumien suunnitelmat (n = 1)	Pajari ym. 2023
	Keskusteluviestit (n = 1)	Tikanoja & Koivula 2020
Tietokantahaku (n = 6)		Alastalo & Salminen 2015; Hakojärvi ym. 2011; Kärki ym. 2018; Nyland 2000; Pakkanen 2012; Vuorinen ym. 2005
Havainnointi (n = 5)		Halme & Aavarinne 1999*; Koskinen ym. 2005*; Kuokkanen 1992*; Sarja & Janhonen 1999; Vesa & Isola 2000*
Opetussuunnitelmat (n = 2)		Halme & Aavarinne 1999*; Sjögren ym. 2000
Asiakirjat (n = 2)		Mäkisalo 1996*; Nousiainen ym. 2023*

*Tutkimus on voinut kuulua useampaan luokkaan

Taulukko 3. Valittujen artikkeleiden analyysimenetelmät.

Analyysimenetelmä	Lähde
Sisällön analyysi (n = 47)	Induktiivinen (n = 31)
	Alastalo & Salminen 2015; Autio ym. 2018*; Blomster & Vanhanen 1995*; Eskola ym. 2022; Hakojärvi ym. 2011; Heinistö ym. 2018; Hirvonen 2004*; Hokkanen ym. 2002*; Hopia & Heikkilä 2005; Hyvärinen ym. 2019; Juntunen ym. 2016; Kehus ym. 2019; Kettunen ym. 2013*; Koivula 2017; Koivusalo ym. 2014; Koskenranta ym. 2020; Koskinen & Silen-Lipponen; 2001; Laakso ym. 2018*; Laapio ym. 2014*; Mäkisalo 1993; Mäkisalo 1994; Nokelainen ym. 2019; Pakkanen ym. 2012; Saastamoinen ym. 2018*; Sjögren ym. 2000; Talus ym. 2019; Tikanoja & Koivula 2020; Ronkainen ym. 2020; Ryhänen ym. 2023; Vehviläinen & Nieminen 1999; Westergård ym. 2001
	Deduktiivinen (n = 7)
	Ajanko & Leino-Kilpi 2005; Havukainen ym. 2007; Leino-Kilpi 1989; Munnukka 1996; Nylund 2000; Sarajärvi & Isola 2006; Tupala ym. 2004
	Deduktiivinen + induktiivinen (n = 9)
	Halme & Aavarinne 1999; Janhonen 1990*; Korhonen ym. 2016; Korhonen & Kaunonen 2004; Koskinen ym. 2007; Kuokkanen 1992; Pajari ym. 2023; Vauhkonen ym. 2020*; Vuorinen ym. 2005
Tilastollinen analyysi (n = 44)	Aavarinne 1990; Autio ym. 2018*; Blomster & Vanhanen 1995*; Haapsaari ym. 2000; Hirvonen ym. 2004*; Hokkanen ym. 2002*; Hyvärinen ym. 2017; Janhonen 1990*; Janhonen & Hentinen 1990; Karjalainen ym. 2015; Kettunen ym. 2013*; Koivisto ym. 2020; Koskinen ym. 2022; Kotilainen ym. 2020; Kuivila ym. 2022; Kukkohovi ym. 2020; Kuokkanen & Leino-Kilpi 1995; Kälkäjä ym. 2016; Laakso ym. 2018*; Laapio ym. 2014*; Leino-Kilpi 1991; Nikkola ym. 1992; Nousiainen ym. 2023; Paavilainen ym. 2021; Paija ym. 2019; Paloposki ym. 2003; Paukkunen ym. 2001; Pietikäinen ym. 2011; Rajalahti ym. 2011; Rautiainen ym. 2023; Ruuskanen ym. 2018; Saaranen ym. 2020; Saarikoski ym. 2009; Saastamoinen ym. 2018*; Salmela & Leino-Kilpi 2007; Salminen ym. 2011; Salminen ym. 2012; Sandell ym. 2001; Solante & Leino-Kilpi 1998; Taskinen ym. 1995*; Terkamo-Moisio ym. 2021; Vauhkonen ym. 2020*; Vilen & Salminen; 2016; Veräjälkorva ym. 2003;
Mixed method (n = 12)	Autio ym. 2018*; Blomster & Vanhanen 1995*; Hirvonen ym. 2004*; Hokkanen ym. 2002*; Janhonen 1990*; Kettunen ym. 2013*; Laakso ym. 2018*; Laapio ym. 2014*; Saastamoinen ym. 2018*; Taskinen ym. 1995*; Vauhkonen ym. 2020*; Vesa & Isola 2000*
Sisällön erittely (n = 6)	Elomaa 1990; Mäkisalo 1996; Salmio 1990; Taskinen ym. 1995*; Vesa & Isola 2000*; Vesanto & Munnukka 1996
Fenomenografia (n = 2)	Mäkisalo & Kinnunen 1995; Mäkisalo & Kinnunen 2000
Narratiivinen analyysi (n = 1)	Tölli ym. 2010
Grounded teoria- menetelmä (n = 1)	Holopainen & Tossavainen 2003
Temaattinen synteesi (n = 1)	Kärki ym. 2018
Soveltaen etnografisen aineiston analyysitekniikkaa (n = 1)	Koskinen 2005
Dialogioppimisen analyysi (n = 1)	Sarja & Janhonen 1999

* Tutkimus on voinut kuulua useampaan luokkaan

Taulukko 4. Valittujen artikkeleiden aineistonkeruun kohteet (osallistujat).

<i>Aineistonkeruun kohde</i>	<i>n vaihteluväli; yhteismäärä</i>	<i>Lähde</i>
Opiskelijat (<i>n</i> = 45)	n = 3–1796 n = 6817	Aavarinne 1990; Ajanko & Leino-Kilpi 2005; Blomster & Vanhanen 1995*; Elomaa 1990; Haapsaari ym. 2000; Havukainen ym. 2007; Hirvonen ym. 2004; Hokkanen ym. 2002; Hopia & Heikkilä 2005; Janhonen & Hentinen 1990*; Kettunen ym. 2013; Koivisto ym. 2020; Koivula 2017; Korhonen ym. 2016; Korhonen & Kaunonen 2004; Koskinen 2005*; Koskinen ym. 2007; Koskinen ym. 2022; Koskinen & Silen-Lipponen 2001; Kuokkanen 1992; Kuokkanen & Leino-Kilpi 1995; Laakso ym. 2018; Laapio ym. 2014; Leino-Kilpi 1989; Leino-Kilpi 1991; Munnukka 1996*; Mäkisalo 1993; Mäkisalo 1996*; Mäkisalo & Kinnunen 2000; Nousiainen ym. 2023; Paavilainen ym. 2021*; Pietikäinen ym. 2011; Ronkainen ym. 2020; Saarikoski ym. 2009; Salmela & Leino-Kilpi 2007*; Salmio 1990; Sandell ym. 2001; Sarajärvi & Isola 2006; Taskinen ym. 1995; Tupala ym. 2004; Tölli ym. 2010; Vehviläinen & Nieminen 1999*; Vesa & Isola 2000*; Vesanto & Munnukka 1996; Westergård ym. 2001
Opettajat (<i>n</i> = 26)	n = 1–552 n = 3311	Eskola ym. 2022; Heinistö ym. 2018; Holopainen & Tossavainen 2003; Hyvärinen ym. 2017; Janhonen 1990; Kehus ym. 2019; Kotilainen ym. 2020; Koskenranta ym. 2020; Koskinen 2005*; Munnukka 1996*; Mäkisalo 1994; Mäkisalo 1996*; Nokelainen 2019; Pajja ym. 2019; Rajalahti ym. 2011*; Rautiainen ym. 2023; Ryhänen ym. 2023; Saaranen ym. 2020; Saastamoinen ym. 2018; Salmela & Leino-Kilpi 2007*; Salminen ym. 2011; Salminen ym. 2012; Vauhkonen ym. 2020; Veräjäkörva ym. 2003; Vesa & Isola 2000*; Vilen & Salminen 2016*
Opiskelijaohjaajat (<i>n</i> = 10)	n = 3–1604 n = 3324	Hyvärinen ym. 2019; Juntunen ym. 2016; Karjalainen ym. 2015; Koskinen 2005*; Kukkohovi ym. 2020; Kälkäjä ym. 2016; Munnukka 1996*; Ruuskanen ym. 2018; Salmela & Leino-Kilpi 2007*; Vehviläinen & Nieminen 1999*
Terveydenhuollon henkilökunta (<i>n</i> = 9)	n = 10–469 n = 1335	Blomster & Vanhanen 1995*; Hentinen & Janhonen 1990*; Mäkisalo 1996*; Nikkola ym. 1992; Paavilainen ym. 2021*; Paloposki ym. 2003; Paukkunen ym. 2001; Rajalahti ym. 2011*; Solante & Leino-Kilpi 1998
Artikkelit (<i>n</i> = 6)	n = 11–32 n = 130	Alastalo & Salminen; 2015; Hakojärvi ym. 2011; Kärki ym. 2018; Pakkanen ym. 2012; Nylund 2000; Vuorinen ym. 2005
Opettajaopiskelijat (<i>n</i> = 5)	n = 17–101 n = 243	Tikanoja & Koivula 2020. Koivusalo ym. 2014; Kuivila ym. 2022; Pajari ym. 2023; Autio ym. 2018
Opetussuunnitelma (<i>n</i> = 2)	n = 2	Halme & Aavarinne 1999; Sjögren ym. 2000
Opetusballintoviranomaiset (<i>n</i> = 1)	n = 5	Vilen & Salminen 2016*
Koulutusorganisaatio (<i>n</i> = 1)	n = 1	Mäkisalo 1996*
Potilaat (<i>n</i> = 1)	n = 15	Talus ym. 2019
Hoitotyön johtajat (<i>n</i> = 2)	n = 129	Mäkisalo ja Kinnunen 1995; Terkamo-Moisio ym. 2021

*Tutkimus on voinut kuulua useampaan luokkaan

Terveysalan koulutustutkimusten kohdentuminen

Mukaan valituissa artikkeleissa koulutus-tutkimus kohdentui opiskelijoiden oppimiseen ja oppimistuloksiin, terveysalan opettajiin ja opettamiseen ja koulutuksen rakenteellisiin tekijöihin sekä koulutustutkimuksen tutkimusmenetelmiin (Taulukko 5).

Oppiminen ja oppimistulokset hoitotyön koulutuksessa

Oppimista ja oppimistuloksia käsitteleviä artikkeleita oli 52. **Opiskelijoiden suoriutumiseen** sekä **oppimisen ja osaamisen arviointiin** kohdistuvissa artikkeleissa kuvattiin sairaanhoitajakoulutuksen tuottamia valmiuksia käytännön hoitotyöhön (Nikkola, 1992; Solante & Leino-Kilpi, 1998), arviointiin hoitotyön opiskelijoiden sekä lähi- ja sairaanhoitajien perushoidon osaamista ja sen toteutumista (Paavilainen ym., 2021) ja selvitettiin sairaanhoitajien arvioita teoreettisesta ja käytännöllisestä osaamisestaan ja siihen yhteydessä olevista tekijöistä (Palo-poski ym., 2003). Lisäksi yhdessä artikkelissa kuvattiin kriittisen ajattelun kehittymisen mahdollisuuksia (Halme & Aavarinne, 1999).

Kliinistä oppimista koskeissa artikkeleissa kuvattiin opiskelijoiden hoitamisen taitoja ja niiden oppimista ammattikorkeakoulussa (Salmela & Leino-Kilpi, 2007) ja potilaiden kokemuksia hoitotyön opiskelijoiden osallistumisesta heidän hoitoonsa (Talus ym., 2019). **Kliinisen oppimisym-päristön** tutkimuksissa kuvattiin opiskelijoiden oppimista (Koskinen & Silen-Lipponen, 2001) ja harjoittelukokemuksia (Munnukka, 1996; Saarikoski ym., 2009; Vesanto & Munnukka, 1996). Tutkimuksen kohteena on ollut myös harjoittelun sisältö, edellytykset ja vaikutus (Vuorinen ym., 2005) sekä ohjauskäytännöt (Kälkäjä ym., 2016). Yksittäisiä tutkimuksia on julkaistu moduuliharjoittelusta (Hyvärinen ym., 2019) ja harjoittelun ryhmäohjauksesta (Ronkainen ym., 2020). Opiskelijaohjaajien näkökulma tuli

esille tutkimuksissa, joissa kuvattiin ohjaajien ohjausosaamista (Karjalainen ym., 2015; Kukkohovi ym., 2020, Ruuskanen ym., 2018) ja ohjaajien käsityksiä haasteellisista ohjaus-tilanteista (Juntunen ym., 2016). Sen sijaan opettajien kokemuksia ohjatusta harjoittelusta ei juurikaan ole tutkittu (Kehus ym., 2019) lukuun ottamatta opettajatuutorointia (Vehviläinen & Nieminen 1999).

Kliinistä oppimista sivuavat artikkelit kohdistuivat kliinisen hoitotyön etiikan näkyvyyteen opetusohjelmissa (Nylund, 2000), hoitotyöntekijöiden opiskelijoihin kohdistamaa henkistä väkivaltaa (Hakojärvi ym., 2011), opintojensa päättävien opiskelijoiden käsityksiä valmiuksistaan hoidon laadun kehittämiseen (Kuokkanen & Leino-Kilpi, 1995) ja taitojen oppimisesta potilassimulaatioilla (Pakkanen ym., 2012).

Kliinisten taitojen oppimista käsittelevissä artikkeleissa kuvattiin opiskelijoiden hoitotyön toimintaa ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä harjoittelujaksojen aikana (Sarajärvi & Isola, 2006). Oppimista tarkasteltiin eri näkökulmista, kuten opiskelijoiden näkemyksiä perhehoitotyöstä (Havukainen ym., 2007), mielenterveyshoitotyön oppimisesta (Tölli ym., 2010), tavoitellusta osaamisen tasosta (Tupala ym., 2004) sekä suuhygienisti-opiskelijoiden ammatillisesta osaamisesta (Pietikäinen ym., 2011). Artikkeleissa kuvattiin hoitamisen oppimista hoitohenkilökunnan ja opiskelijoiden näkökulmasta (Blomster & Vanhanen, 1995). Hoitotyön prosessin oppimista kuvattiin eri opetussuunnitelmia käyttäessä (Janhonen & Hentinen, 1990).

Yleistaitojen oppimista kuvattiin hoitotieteen keskeisten käsitteiden ilmenemisenä hoitotyön harjoittelussa (Salmio, 1990). Lisäksi kuvattiin aikuiskoulutuksessa olevien sairaanhoitajien ammatillista kasvua (Hopia & Heikkilä, 2005) ja vaihto-opiskelijoiden merkityksellisiä oppimistapahtumia (Koskinen ym., 2007).

Artikkeleissa kuvattiin opiskelijoiden osaamista hoitotyön osaamisen eri alueilla kuten kulttuurinen (Korhonen ym., 2016; Koskinen

Taulukko 5. Terveysalan koulutustutkimusten kobaudentuminen.

Päälukko	Alaluokka	Sisältöalue	Lähde
Oppiminen ja oppimistulokset terveysalan koulutuksessa (n=52)	Opiskelijan suoriutuminen (n = 2)	Valmiudet käytännön työhön	Nikkola ym. 1992
		Kriittinen ajattelu	Halme & Aavarinne 1999
	Oppimisen ja osaamisen arviointi (n = 3)	Perushoidon osaamisen ja toteutumisen arviointi	Paavilainen ym. 2021
		Sairaanhoitajien arviot teoreettisesta ja käytännöllisestä osaamisestaan	Paloposki ym. 2003
		Koulutuksessa saavutetut valmiudet	Solante & Leino-Kilpi 1998
	Kliininen oppiminen ja kliininen oppimisympäristö (n = 17)	Potilaiden kokemukset opiskelijoista ja opiskelijapalaute	Talus ym. 2019
		Fyysiset ja psykoemotionaaliset hoitamisen taidot	Salmela & Leino-Kilpi 2007
		Oppimiseen liittyvät tekijät	Koskinen & Silen-Lipponen 2001
		Harjoittelun sisältö, edellytykset ja vaikutukset	Vuorinen ym. 2005
		Opiskelijoiden ohjaaminen ja oppiminen ohjausmoduulissa	Hyvärinen ym. 2019
		Opiskelijoiden kokemukset käytännön opiskelusta	Vesanto & Munnukka 1996
		Harjoittelukokemukset	Saarikoski ym. 2009
		Ryhmäohjaus	Ronkainen ym. 2020
		Opiskelijaohjauksen käytänteet	Kälkäjä ym. 2016; Ruuskanen ym. 2018
		Haasteelliset opiskelijaohjaustilanteet	Juntunen ym. 2016
		Opiskelijaohjaajien arviot ohjausosaamisestaan	Karjalainen ym. 2015; Kukkohovi ym. 2020
		Opettajatutorointi	Vehviläinen & Nieminen 1999
		Opettajien kokemukset kliinisestä harjoittelusta	Kehus ym. 2019
		Terveystieteiden etiikka	Nylund 2000
		Henkinen väkivalta	Hakojärvi ym. 2011
		Laadun kehittäminen	Kuokkanen & Leino-Kilpi 1995
	Kliinisten taitojen oppiminen (n = 10)	Hoitotyön toiminta	Sarajärvi & Isola 2006
		Perhehoitotyö	Havukainen ym. 2007
		Mielenterveyshoitotyö	Tölli ym. 2010
		Hoitotyön osaamisen taso	Tupala ym. 2004
		Suhygienistiopiskelijoiden ammatillisen osaaminen	Pietikäinen ym. 2011
		Käsitykset hoitotaidosta	Westergård ym. 2001
		Hoitotyön oppiminen	Blomster & Vanhanen 1995; Hentinen & Janhonen 1990
		Opiskelijoiden käytännöllinen opiskelu	Munnukka 1996
		Oppiminen potilassimulaation avulla	Pakkanen ym. 2012
		Simulaatio-oppiminen	Koivisto ym. 2020
	Yleistaitojen oppiminen (n = 19)	Ammatillinen kasvu	Hopia & Heikkilä 2005
		Vanhustyö	Hirvonen ym. 2004
		Kulttuurinen kompetenssi	Koskinen 2005; Korhonen ym. 2016
		Päätöksenteko	Kuokkanen 1992; Hokkanen ym. 2002
		Hoitotieteen keskeiset käsitteet	Salmio 1990
		Etiikka	Ajanko & Leino-Kilpi 2005; Haapsaari ym. 2000
		Oppimistavoitteet	Korhonen & Kaunonen 2004
		Itseohjautuvuus	Sandell ym. 2001
		Huumori terveydenhuoltoalan koulutuksessa	Vesa & Isola 2001
		Merkityksellinen oppiminen	Koskinen ym. 2007
		Muistisairauksien hoito	Mäkisalo 1993
		Opiskelijoiden tietorakenne	Leino-Kilpi 1989
		Lääkelaskuosaaminen	Koskinen ym. 2022; Nousiainen ym. 2023
		Johtamisosaaminen	Terkamo-Moisio ym. 2021
	Merkitykselliset oppimiskokemukset (n = 0)		
	Opiskelijan suhde hoitotyöhön (n = 1)	Hoito-opin opetuksessa välittyvä käsitys ihmisestä	Elomaa 1990

Terveysalan opettaja ja opettaminen (n=32)	Hoitotyön opettajan suhde hoitotyöhön (n = 1)	Hoitotyön opettajan teoreettinen ajattelu	Janhonen 1990
	Hoitotyön opettajan rooli (n = 5)	Opettajien toimintaa ohjaavat käsitykset	Mäkisalo 1994
		Kokemukset opettajuudesta	Holopainen & Tossavainen 2003; Ryhänen ym. 2023
		Kokemukset keskinäisestä kollegiaalisuudesta	Koskenranta ym. 2020
		Opettajaopiskelijoiden ammatti-identiteetti	Koivusalo ym. 2014
	Hoitotyön opettajan hyvinvointi (n = 3)	Työhyvinvointi	Saaranen ym. 2020; Hyvärinen ym. 2017; Rautiainen ym. 2023
	Opettajan osaaminen (n = 16)	Osaamisen itsearvointi	Salminen ym. 2011; Kotilainen ym. 2020
		Digitaalinen osaaminen	Vauhkonen ym. 2020
		Kulttuurinen kompetenssi	Paija ym. 2019
		Tiedonhallinnan osaaminen	Rajalahti & Saranto 2011
		Kliininen osaaminen opiskelijoiden arvioimana	Kettunen ym. 2013
		Kokemukset innovaatio- ja ennakointiosaamisesta	Eskola ym. 2022
		Tieto ja asenteet yrittäjyydestä	Salminen ym. 2012
		Uransa alussa olevien opettajien osaamisen kehittäminen	Nokelainen ym. 2019
		Täydennyskoulutus	Heinistö ym. 2018, Vilen & Salminen 2016
		Käsitykset lääkehoidon opettamisvalmiudesta ja opiskelijoiden lääkehoidon oppimisesta	Veräjänkorva & Leino-Kilpi 2003
		Opettajaopiskelijoiden kokemukset osaamisvaatimuksista ja opetusharjoittelusta	Tikanoja & Koivula 2020; Koivula 2017
		Opettajaopiskelijoiden tieto- ja viestintätekniikka-osaaminen	Autio ym. 2018
		Opettajaopiskelijoiden osaamisprofiilit	Kuivila ym. 2022
	Opetusmenetelmät (n = 6)	Tutkimustiedon käyttö opetuksessa	Laapio ym. 2014
		Ongelmälähtöisen oppimisen oppimistulokset	Alastalo & Salminen 2015
		Opiskelijoiden oppimiskokemukset mielenveys-hoitotyön simulaatio-opetuksesta	Kärki ym. 2018
		Läkehoidon oppimismenetelmät	Saastamoinen ym. 2018
		Opiskelijoiden kokemukset videoneuvottelun käytöstä opetuksessa	Laakso ym. 2018
		Opetusharjoittelun aikaiset pedagogiset ratkaisut ja digitaalisten resurssien hyödyntäminen	Pajari ym. 2023
	Kliinisten taitojen opettaminen (n = 0)		
Terveysalan koulutuksen rakenteelliset tekijät (n=8)	Oppilaitosten toiminta (n= 3)	Hoitotyön johtajien käsityksiä terveydenhuolto-oppilaitosten toiminnasta	Mäkisalo & Kinnunen 1995
		Oppilaitoksen arvot, periaatteet ja toimintatavat	Mäkisalo 1996
		Opiskelijoiden käsitykset oppilaitoskulttuurista	Mäkisalo & Kinnunen 2000
	Suuntautuminen tulevaisuudessa (n = 0)		
	Historiallinen suuntautuminen (n = 0)		
	Monitieteellinen suuntautuminen (n = 1)	SOTE-alojen yhteistoimintakokeilu	Taskinen ym. 1995
	Opetussuunnitelman uudistaminen (n = 4)	Opetussuunnitelman toteutuminen	Aavarinne 1990; Leino-Kilpi 1991
		Terveyden edistäminen opetussuunnitelmassa	Sjögren ym. 2000
		Opiskelijoiden yhteistyövalmiudet	Paukkunen ym. 2001
	Terveysalan koulutustutkimuksen tutkimusmenetelmät (n=6)	Hoidon didaktiikan tutkimus	Hentinen 1989; Högström 1996
		Ohjauskeskustelu ohjatussa harjoittelussa	Kostiainen & Hupli 2013
		Abduktiivisen lähestymistavan käyttö	Havukainen 2005
		Eläytymismenetelmän käyttö aineistonkeruussa	Haaranen ym. 2023
		Dialogioppiminen	Sarja & Janhonen 1999

ym., 2005), päätöksenteko- (Hokkanen ym., 2002; Koivisto ym., 2020, Kuokkanen, 1992), lääkelasku- (Koskinen ym., 2022; Nousiainen ym., 2023), laitoshoidossa olevien ja ikään-tyneiden hoitotyön (Haapsaari ym., 2000; Hirvonen ym., 2004; Mäkisalo, 1993), eettinen (Ajanko & Leino-Kilpi, 2005) ja hoitotyön johtamisen osaaminen (Terkamo-Moisio ym., 2021). Yksittäisissä tutkimuksissa oli kuvattu opiskelijoiden oppimisvalmiuksia (Leino-Kilpi, 1989; Sandell ym., 2001) ja huumorin käyttöä (Vesa & Isola, 2000). Teknologian kehittymisen näkökulma ilmeni tutkittaessa simulaatiopelin vaikuttavuutta opiskelijoiden klinisiin päätöksentekotaitoihin (Koivisto ym., 2020) ja verkko-opiskelijoiden oppimistavoitteita ja kokemuksia tavoitteiden saavuttamisesta (Korhonen ym., 2004). Opiskelijoiden suhdetta hoitotyöhön oli kuvattu opetuksessa välittyvän ihmiskäsityksen kautta (Elomaa, 1990).

Hoitotyön opettaja ja opettaminen

Hoitotyön opettajaan ja opettamiseen kohdistuvia artikkeleita oli 32. **Hoitotyön opettajan suhdetta hoitotyöhön** kuvattiin hoitotyön opettajien ammatilliselle kutsukselle ja tekniselle hoitotyölle tunnusomaisina piirteinä (Janhonen, 1990a). **Opettajan rooli** tuli esille kokemuksina opettajuudesta (Holopainen & Tossavainen, 2003; Koskenranta ym., 2020; Ryhänen ym., 2023) ja kollegiaalisuudesta (Koskenranta ym., 2020) sekä opettajien toimintaa ohjaavina perusolettamuksina ja tietorakenteina (Mäkisalo, 1994). **Hoitotyön opettajien hyvinvointia** kuvattiin opettajien kokemana työhyvinvointina ja sen edistämiseen liittyvinä tekijöinä (Hyvärinen ym., 2017; Rautiainen ym., 2023; Saaranen ym., 2020).

Opettajan osaamista kuvattiin sekä geneerisenä osaamisena (Salminen ym., 2011) että eri osaamisalueiden osaamisena kuten digitaalisena (Vauhkonen ym., 2020), kulttuurisena (Paija ym., 2019), yrittäjäyys- (Salminen ym., 2012) ja tiedonhallinnon osaamisena (Ra-

jalahti & Saranto, 2011). Aineistot oli kerätty pääasiassa opettajilta itsearviointeina, mutta myös hoitotyön opiskelijoilta (Kettunen ym., 2013). Opettajien osaamisen kehittymistä (Nokelainen ym., 2019) ja opettajien täydennuskoulutusta (Heinistö ym., 2018; Vilen & Salminen, 2016) oli tutkittu harvoin. Opettajaopiskelijoihin kohdistuvaa tutkimusta on julkaistu kaiken kaikkiaan vähän ja artikkelit kohdistuivat opetusharjoitteluun (Koivula, 2017; Tikanoja & Koivula, 2020), tieto- ja viestintätekniikan osaamiseen (Autio ym., 2018) ja osaamisprofiileihin (Kuivila ym., 2022).

Opetusmenetelmiin kohdentuvissa tutkimuksissa kuvattiin tutkimustiedon käytön opetusta (Laapio ym., 2014), lääkehoidon opetusmenetelmiä (Saastamoinen ym., 2018) ja videoneuvottelun käyttöä (Laakso ym., 2018). Opiskelijoiden kokemuksia oli kuvattu mielenterveystyön simulaatio-opetuksessa (Kärki ym., 2020) ja oppimistuloksia ongelmalähtöisessä opetuksessa (Alastalo & Salminen, 2015). Opettajaopiskelijoiden pedagogisia ratkaisuja ja digitaalisten resurssien hyödyntämistä tutkittiin yhdessä tutkimuksessa (Pajari ym., 2023).

Terveysalan koulutuksen rakenteelliset tekijät

Terveysalan koulutuksen rakenteellisiin tekijöihin kohdistuvissa artikkeleissa (n=8) kuvattiin **oppilaitoksen toimintaa** (Mäkisalo, 1996; Mäkisalo & Kinnunen, 1995; Mäkisalo & Kinnunen, 2000) ja **monitieteellistä suuntautumista** tarkastelemalla eri alojen yhteistoimintakokeilun tuloksia (Paukkunen ym., 2001; Taskinen ym., 1995). **Opetussuunnitelmien uudistamista** ja toteutumista (Aavarinne, 1990; Leino-Kilpi, 1991; Sjögren ym., 2000) kuvattiin muutamassa artikkelissa.

Terveysalan koulutustutkimuksen tutkimusmenetelmät

Koulutustutkimuksen menetelmiä kuvaa- vissa artikkeleissa (n=6) tarkasteltiin hoidon

didaktiikan tutkimuksen tarvetta ja tutkimuskohteita (Hentinen, 1989) sekä Suomen ja Ruotsin terveysalan koulutustutkimusta ja hoitopedagogisen tutkimuksen tarvetta (Högström, 1996). Lisäksi kuvattiin ohjauskeskustelun käsiteanalyysia (Kostiainen & Hupli, 2013), abduktiivisen lähestymistavan käyttöä (Havukainen, 2005), eläytymismenetelmää aineistonkeruumenetelmänä (Haaranen ym., 2023) ja dialogioppimisen perusteita (Sarja & Janhonen, 1999).

Pohdinta

Tulosten tarkastelu

Tämän katsauksen tarkoituksena oli kuvata Hoitotiede-lehdessä julkaistua terveysalan koulutustutkimusta. Koulutustutkimuksen määrä on lisääntynyt 2000-luvulla, mitä selittää erilaiset yhteiskunnalliset, koulutukselliset ja pedagogiset muutokset (Mikkonen ym., 2019). Myös koulutustutkimusta tekevien väitöskirjatutkijoiden määrä on lisääntynyt (Vierula ym., 2016) ja tutkimusmenetelmät kehittyneet. Postikyselyt ovat vaihtuneet sähköpostin välityksellä välitettäviin sähköisiin kyselyihin ja haastattelututkimuksia on toteutettu etäteknologian avulla. Myös tilastolliset analyysit ovat lisääntyneet tällä vuosituhanella.

Toisaalta, vaikka digitalisaatio on mahdollistanut uusien menetelmien käytön tutkimuksissa, tutkimussyötteen lisääntyminen ei näy tasaisesti esimerkiksi menetelmäartikkelien ($n=6$) määrässä. Näitä on mahdollisesti julkaistu Hoitotiede-lehdessä tai muissa julkaisuissa kuin koulutustutkimuksen yhteydessä, jolloin ne eivät ole mukana tässä katsauksessa. Esimerkiksi kansainvälisiin julkaisuihin ohjaa kansainvälisestä julkaisutoiminnasta saatava näyttö mahdollisimman korkeatasoisesta tutkimuksesta tieteilisessä lehdessä (Grünthal, 2019). Kuitenkin on tärkeää julkaista suomenkielistä ja vaihtelevin menetelmin tuotettua terveyspedagogista tutkimusta, jotta tuotettu tutki-

mus saavuttaisi yhteiskunnallista vaikuttavuutta johtajien, opettajien, opiskelijoiden, työntekijöiden ja potilaiden tavoittamiseksi. Omilla virallisilla kielillä voimme viestiä ”osuvimmat ilmaukset ja täsmällisimmät sanat” terveyspedagogisesta tutkimuksesta (Grünthal, 2019, s. 50).

Katsaukseen valittujen artikkeleiden tutkimusmenetelmiä tarkasteltaessa huomataan niiden painottuvan kuvaileviin ratkaisuihin, sen sijaan satunnaistettuja koe-kontrolliasetelmia ja vertailututkimuksia katsauksessa oli vähän. Aineistot oli kerätty pääosin opiskelijoilta ja opettajilta aineistokoko-ollessa pieniä. Ei riitä, että tutkitaan toimeenpanoa kuvaavia tai ilmiöihin yhteydessä olevia tekijöitä, vaan tarvitaan myös interventiotutkimusta. Implementaatio- eli toimeenpanotutkimuksia ei tähän katsaukseen valikoitunut mukaan, vaikka niiden tarve on osoitettu keskeiseksi muun muassa opetusmenetelmämuutosten perustaksi (Oermann, 2022). Kansainvälisesti näyttää siltä, että terveysalan koulutustutkimukseen liittyvät kirjallisuuskatsaukset ovat lisääntyneet (Oermann, 2022), mutta Hoitotiede-lehdessä niitä on julkaistu vain vähän ($n=5$).

Tässä katsauksessa oli eniten oppimiseen ja oppimistuloksiin kohdistuneita tutkimuksia artikkeleita (56 %). Ne keskittyivät pääosin opiskelijoiden ja ohjaajien kokemuksiin ohjatusta harjoittelusta (esim. Kehus ym., 2019) sekä opiskelijoiden ja ohjaajien osaamisen kuvaamiseen (Karjalainen ym., 2015; Kukkohovi ym., 2020). Yleistaitojen oppimista oli tarkasteltu laajasti opiskelussa ilmenevistä hoitotieteen keskeisistä käsitteistä (Salmio, 1990) aina opiskelijoiden lääkelaskuosaamiseen (Nousiainen ym., 2023; Koskinen ym., 2022). Lisäksi kliinisten taitojen oppimista oli käsitelty monipuolisesti kattaen hyvin alalla tarvittavaa osaamista (Kajander-Unkuri ym., 2020; Savonia, 2020). Kuitenkin julkaistujen oppimista ja oppimistuloksia käsittelevien artikkelien määrän perusteella tarkastelun voi nähdä kapeaksi. Kuten Vierula ja muut (2016) kat-

sauksessaan toivat esille, myös tässä katsauksessa oppimisen arviointi validoiduilla mittareilla ja opettajien arviointiosaamisen tutkiminen on ollut niukkaa. Mahdollisesti tämä johtuu siitä, että tutkijat ovat olleet opettajia, jotka ovat keränneet aineistoa omasta opetuksestaan ja opetukseen osallistuneilta opiskelijoilta. Kokemusten selvittämisen ja kuvaamisen sekä itsearviointin lisäksi olisi jatkossa hyödynnettävä muita menetelmiä, kuten ulkopuolista arviointia tulosten vahvistamiseksi ja uusien näkökulmien löytämiseksi (Davis ym., 2006).

Vain yksittäisissä oppimista ja oppimistuloksia käsittelevissä artikkeleissa tarkasteltiin kliinisen harjoittelun toteuttamista eri muodoissa, kuten moduuliharjoitteluna (Hyvärinen ym., 2019) tai simulaatioina (Pakkanen ym., 2012). Tämä voi johtua perinteisten harjoittelujen asemoitumisena opetussuunnitelmiin, joita osaltaan ohjaa Euroopan unionin direktiivi (Euroopan Komissio, 2013). Toisaalta aihetta käsitteleviä artikkeleita on mahdollisesti julkaistu enemmän kansainvälisissä julkaisuissa jäädessä tämän katsauksen ulkopuolelle. Oermannin ja kumppanien (2024) mukaan vuosina 2018–2022 tehdyissä hoitotyön koulutusta käsittelevissä katsauksissa suurin osa on tarkastellut simulaatioita ja oppimistuloksia. Joka tapauksessa tarvitaan lisää suomalaista tutkimusta näiden vaihtoehtoisten harjoittelumuotojen ja oppimisympäristöjen toteutustapojen kehittämisen tarkastelusta ja oppimistuloksista. Esimerkiksi teknologian kehittyminen mahdollistaa uusia innovaatioita, joiden pilotointeja tämän katsauksen yksittäisissä artikkeleissa oli kuvattu (esim. Laakso ym. 2018). Tämä uusien harjoittelumuotojen ja tätä kautta harjoittelumahdollisuuksien tutkimukseen perustuva kehittäminen terveystieteiden koulutukseen on erityisen tärkeää sote-uudistuksen palvelurakenteiden muuttuessa (Häkkinen ym., 2022) ja mahdollisesti perinteisten harjoittelumahdollisuuksien saatavuuden heikentyessä.

Hoitotyön opettajaan ja opettamiseen sekä työhyvinvointiin kohdistuvia artikkeleja on julkaistu lisääntyvästi 2000-luvulta alkaen. Osaltaan tähän on syynä kansalliset opettajien osaamista ja työhyvinvointia arvioineet tutkimushankkeet (Mikkonen ym., 2019; Saaranen, 2023; Salminen ym., 2011). Opettajien osaamista on tutkittu yleisellä tasolla (Salminen ym. 2011), mutta myös eri osaamisalueita kuvaten (esim. Paija ym., 2019 tai Vauhkonen ym., 2022). Opettajien osaamisen arvioinnissa on käytetty sekä Suomessa kehitettyjä mittareita (esim. Kettunen ym., 2013 tai Salminen ym., 2011) että suomen kielelle käännettyjä kansainvälisiä mittareita (esim. Paija ym., 2019). Tutkimusten tulokset osoittavat opettajien osaamisen olevan korkealla tasolla (Salminen ym., 2011; Vauhkonen ym., 2020), mutta opettajat kokevat tarvitsevansa täydennyskoulutusta opetuksen sisältöihin ja opetusmenetelmiin (Nokelainen ym., 2018; Vilen & Salminen, 2016). Tämä osoittaa opettajien halun kehittyä ja pysyä ajan tasalla muuttuvissa oppimisympäristöissä ja terveydenhuollon vaatimuksissa. Opettajat perustavat opetuksensa tutkimusnäyttöön, joka tuli esille jo Salmisen vuonna 2011 julkaistussa tutkimuksessa (Salminen ym., 2011). Tulosta vahvistavat uudemmat kansainvälisesti julkaistut tutkimukset suomalaisten opettajien osaamisesta (Elonen ym., 2023) ja työhyvinvoinnista (Vauhkonen ym., 2024). Etiikka ja eettiset ratkaisut ovat keskeinen osa opettajan työtä, josta ei ole Hoitotiedelehdessä julkaistuja omia tutkimuksia, vaan niitä on kuvattu osana opettajan muuta työtä (esim. Koskenranta ym., 2020 tai Salminen ym., 2011).

Opettajien osaamista kuvaavat tutkimukset ovat olleet pääasiassa kyselyitä, joissa opettajat itse ovat arvioineet omaa osaamistaan (Paija ym., 2019; Salminen ym., 2011). Vain harvoissa tutkimuksissa opiskelijat ovat arvioineet opettajiensa osaamista (Kettunen ym., 2013). Onkin esitetty, että opiskelijat eivät ehkä ole kykeneviä arvioimaan opet-

tajien osaamista, vaan arvioivat opettajien esiintymistä tai opetusjärjestelyjä (Oermann, 2017). Opettajien osaamisen tutkimuksessa interventio- tai havainnointitutkimukset puuttuvat lähes täysin.

Tarkastellessa terveysalan koulutustutkimusta kuvaavien artikkelien kohdentumista koulutuksen rakenteellisiin tekijöihin on näitä tutkimuksia julkaistu melko vähän ja nekin vuonna 2000 tai sitä ennen. Koulutuksessa on tapahtunut Hoitotiede-lehden ilmestymisen aikana useita niin rakenteellisia kuin sisällöllisiä muutoksia, mutta niistä ja niiden tuloksista on vain niukasti tutkimusta. Opisto- ja ammattikorkeakoulutason koulutusta on verrattu ainoastaan opiskelijoiden osaamisen (Räisänen, 2002) ja ohjattua harjoittelua koskevien käsitysten (Saarikoski ym., 2009) osalta. Vastaavia vertailututkimuksia ei ole julkaistu Hoitotiede-lehdessä ja kansainvälisestikin vain harvoin. Koulutusmuutosten tutkimus vaatii usein pitkittäistutkimusta ja seuranta, jota maassamme ei ole tehty. Näyttää siltä, että koulutusmuutokset ovat perustuneet useimmiten terveydenhuollon uudistuksiin ja siellä tapahtuneisiin muutoksiin, mutta harvemmin terveysalan koulutuksen hoitotieteelliseen tutkimusnäyttöön. Huomioitavaa on, että opetussuunnitelmatutkimus on kansainvälisesti lisääntynyt ja Suomessa kiinnostus aiheeseen on lisääntynyt, mutta lähinnä pro gradu -tutkielmissa, joista harvoin julkaistaan artikkeleita. Kaiken kaikkiaan tulevaisuudessa on tarve tutkia laajemmin koulutuksen rakenteellisia muutoksia ja terveysalan oppilaitosten toimintaa.

Katsauksen luotettavuus ja eettisyys

Kirjallisuuskatsauksen luotettavuus ja eettisyys liittyvät koko kirjallisuuskatsauksen prosessin johdonmukaisuuteen sisältäen laadunarvioinnin (Booth, 2016). Tutkimusryhmä muodostui kahden yliopiston tutkimus- ja opetushenkilöistä, joilla kaikilla oli vahva hoitotieteen ja koulutuksen asiantun-

temus. Tätä voidaan pitää hyvänä ja luotettavuutta lisäävänä lähtökohtana, kun toteutetaan hoitotieteen alan koulutuksen tutkimusta ja sen arviointia kuvailevana, integroivisena kirjallisuuskatsauksena.

Tulosten analysointi ja tutkimusten auki kirjoittaminen tehtiin suunnitelmallisesti, avoimesti ja huolellisesti vaiheittain usean tutkijan toimesta hyödyntäen luokittelurunkoon koottua aineistoa (TENK, 2023). Luokittelurunko perustui aikaisemmin luotuun rakenteeseen (Vierula ym., 2016), joka mahdollistaa tulosten vertailtavuuden ja havainnollistamisen. Raportointia havainnollistavat myös aineistosta kootut taulukot ja tulosten raportointi näiden mukaisesti. Tutkijat ovat ottaneet katsauksessa huomioon tutkimuksen eettiset näkökohdat muun muassa noudattamalla viittauskäytäntöjä.

Tämän katsauksen rajoituksissa on huomioitava, että Hoitotiede-lehdessä julkaistujen tutkimusten tulokset perustuivat usein yksittäisiin ja pieniin aineistoihin. Tutkitun tiedon yhteiskunnallinen vaikutus jää tällöin vähäiseksi ja vaikuttavaksi todettuja terveysalan koulutuksen toimintatapoja ei juuruteta tutkimuksen päättymisen jälkeen käytäntöön. Raportoitavaa aineistoa oli kohtalaisen paljon, joka rajoitti yksittäisten artikkeleiden tulosten tarkkaa kuvaamista. Katsaus tuotti yleiskuvan Hoitotiede-lehdessä vuosina 1989–2023 tehdystä kansallisesta terveysalan koulutustutkimuksesta ja sen kohdistumisesta.

Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Johtopäätöksenä todetaan terveysalan koulutustutkimusartikkelien lisääntyneen Hoitotiede-lehden ilmestymisen aikana (1989–2023) ja erityisesti 2000-luvulla. Tutkimus on kuitenkin vielä kuvailevaa ja aihealueiltaan hajanaista. Tutkimuksissa käytetyt aineistot ovat kooltaan pieniä ja ne ovat kerätty pääasiassa terveysalan opiskelijoilta ja opettajilta. Jatkossa tarvitaan lisää tutkimusta yhteiskunnallisista koulutusmuutok-

sista ja koulutuksen tulevaisuuden ennakoinnista sekä terveysalan koulutuksen historiasta. Lisäksi tarvitaan menetelmällisesti monipuolisia tutkimuksia kuten implementaatio-, interventio-, pitkittäis- ja seuranta-tutkimuksia sekä satunnaistettuja vertailututkimuksia. Sosiaali- ja terveydenhuollossa painotetaan näyttöön perustuvan toiminnan ja palveluiden vaikuttavuuden tärkeyttä, jota painotetaan myös terveysalan koulutuksessa, mutta se ei näy usein käytännön toiminnassa.

LÄHTEET

- Booth, A., Sutton, A., & Papaioannou, D. (2016). *Systematic Approaches to a Successful Literature Review*. Sage, London. 2nd Edition.
- Breytenbach, C., Ham-Baloyi, W., & Jordan, P. J. (2017). An Integrative Literature Review of Evidence-Based Teaching Strategies for Nurse Educators. *Nursing Education Perspective*, 38 (49), 193–197.
- Davis, D. A., Mazmanian, P. E., Fordis, M., Van Harrison, R., Thorpe, K. E. & Perrier, L. (2006). Accuracy of physician self-assessment compared with observed measures of competence: a systematic review. *JAMA: Journal of the American Medical Association*, 296(9), 1094–1102. <https://doi.org/10.1001/jama.296.9.1094>.
- Euroopan Komissio. (2013). Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/55/EU ammattipätevyden tunnustamisesta annetun direktiivin 2005/36/EY ja hallinnollisesta yhteistyöstä sisämarkkinoiden tietojenvaihtojärjestelmässä annetun asetuksen (EU) N:o 1024/2012 (IMI-asetus) muuttamisesta. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0055>
- Grünthal, S. (2019). Miksi tutkimusta kannattaa julkaista myös kotimaisilla kielillä? *Kasvatus & Aika*, 13(3), 46–51. <https://doi.org/10.33350/ka.80057>
- Häkkinen, U., Laukkanen, M.-L., Nguyen, L., Holster, T., & Kapiainen, S. (2022). *Olosubdetekijät sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksessa*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 25/2022. 45 sivua. Helsinki 2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-874-3>
- JB I Joanna Briggs Institute. (2020). JBI Critical Appraisal Tools. <https://jbi.global/critical-appraisal-tools> (19.2.2024)
- Kajander-Unkuri, S., Melender, H.-L., Kanerva, A.-M., Korhonen, T., Suikkanen, A., & Silén-Lipponen, M. (2020). *Sairaanhoitajan osaamisvaatimukset – suomalainen koulutus 2020-luvulle. Osaamisen ja arvioinnin yhtenäistäminen sairaanhoitajakoulutuksessa – yleSH arviointi -banke*. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu 5/2020, 26. <https://www.the-seus.fi/bitstream/handle/10024/347289/20205yleshArviointi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Lahtinen, P., Leino-Kilpi, H., & Salminen, L. (2014). Nursing education in the European higher education area – variations in implementation. *Nurse Education Today*, 34 (5), 680–688.
- Mikkonen, K., Koivula, M., Sjögren, T., Korpi, H., Koskinen, C., Koskinen, M., ... & Kääriäinen, M. (2019). *Sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan opettajien osaaminen ja sen kehittäminen. TerOpe-kärkibanke*. Acta Universitatis Ouluensis, Oulun yliopisto, Oulu. <http://urn.fi/urn:isbn:9789526224794>
- Oermann, M. (2022). Adopting Evidence-Based Educational Approaches in Nursing, Using Implementation Science. Editorial. *Nurse Educator*, 47(5), 259–260.
- Oermann, M. H., Bailey, H. E., Carter-Templeton, H., Condy, C., Wrigley, J., & Ledbetter, L. S. (2024). Bibliometric analysis of nursing education reviews. *Nurse Education Today*, 139, 106217. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2024.106217>
- Oermann, M. H. (2017). Student evaluations of teaching. There is more to course evaluations than student ratings. *Nurse Educator*, 42(2), 55–56. 10.1097/NNE.0000000000000366
- Reynolds, S. S., Granger, B. B., & Oermann, M. H. (2022). Implementation science in nursing education research: An exemplar. *Nurse Education Today*, Epub 2022 Oct 1. <https://doi.org/1016/j.nedt.2022.105580>.
- Saaranen, T. (2023). *Sosiaali- ja terveysalan opettajien työhyvinvointi Suomessa -tutkimus- ja kehittämiss-banke, 2020-2023*. [https://uefconnect.uef.fi/tutkimusryhma/sosiaali-ja-terveysalan-opettajien-tyohyvinvointi-suomessa-tutkimus-ja-kehittamishanke-2020-2023/\(20.6.2024\)](https://uefconnect.uef.fi/tutkimusryhma/sosiaali-ja-terveysalan-opettajien-tyohyvinvointi-suomessa-tutkimus-ja-kehittamishanke-2020-2023/(20.6.2024))
- Salminen, L., Nuutila, L., Hupli, M., Heikkilä, A., & Leino-Kilpi, H. (2006). Suomalainen terveysalan koulutus-tutkimus vuosina 1984–2004. *Hoitotiede* 17(2), 69–80.
- Salminen, L., Koivula, M., Saaranen, T. (2023). *Hoitotie-teen didaktiikasta kohti terveyspedagogiikkaa*. T. Saaranen, M Koivula, K Mikkonen, J Hemberg & L Salminen. (Toim.) 2023. Terveysalan opettajan käsikirja. (s. 56–62). Tietosanoma. Baltoprint, Lithuania. Kolmas painos.

Kiitokset

Kiitämme TtM Elina Marttilaa ja TtM Noora Gustafssonia osallistumisesta katsauksen aineiston keruuseen osana opintojaan.

VASTUUALUEET

Tutkimuksen suunnittelu: LS, TS; aineiston keruu: AH, JP, LS, TS, HV, VV, EM ja NG, aineiston analysointi: AH, JP, LS, TS, HV, VV, laadun arviointi: AH, JP, HV, käsikirjoituksen kirjoittaminen: AH, JP, LS, TS, HV, käsikirjoituksen kommentointi: AH, JP, LS, TS, HV

- Savonia-ammattikorkeakoulu (Savonia). (2020). *Yleissairaanhoitajan (180 op) osaamisvaatimukset ja sisällöt*. <https://blogi.savonia.fi/ylesharvointi/2019/01/31/yleissairaanhoitajan-180-op-osaamisvaatimuslauseet-ja-sisallot-julkaistu/>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023*. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Vierula, J., Stolt, M., Salminen, L., Leino-Kilpi, H., & Tuomi, J. (2016). Nursing education research in Finland – A review of doctoral dissertations. *Nurse Education Today*, 37, 145–154. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.10.014>
- Katsauksen artikkelit:**
- Aavarinne, H. (1990). Sairaanhoidon opiskelijoiden arviointia hoito-opin perusteiden oppimisesta. *Hoitotiede*, 1(1), 118–123.
- Ajanko, S., & Leino-Kilpi, H. (2005). Valmistuvien kättilö- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden eettinen päätely ja sen analyysi. *Hoitotiede*, 17(1), 14–24.
- Alastalo, M., & Salminen, L. (2015). Ongelmalähtöinen oppiminen terveysalan koulutuksessa: oppimistulokset ja opiskelijoiden kokemukset-kuvaileva kirjallisuuskatsaus. *Hoitotiede*, 27(3), 171–182.
- Autio, R., Sormunen, M., & Saaranen, T. (2018). Terveystieteiden opettajaopiskelijoiden tieto- ja viestintätekniikan osaaminen koulutuksen alussa. *Hoitotiede*, 30(4), 299–309.
- Blomster, M. L., & Vanhanen, L. (1995). Hoitamisen oppiminen teho-osastolla Hoitohenkilökunnan ja sairaanhoidon opiskelijoiden näkökulma. *Hoitotiede*, 7(4), 180–186.
- Elomaa, L. (1990). Hoito-opin opetuksessa välittyvä käsitys ihmisestä: Opiskelijoiden koevastausten arviointia. *Hoitotiede*, 2(1), 124–129.
- Eskola, H., Kuivila, H.-M., Kääriäinen, M., Koskimäki, M., Koskinen, M., & Mikkonen, K. (2022). Sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan opettajien kokemukset innovaatio- ja ennakointiosaamisesta. *Hoitotiede*, 34(3), 183–194.
- Haapsaari, H., Välimäki, M., & Katajisto, J. (2000). Lähihoitaja- ja sairaanhoitajaopiskelijoiden käsityksiä laitoshoidossa olevan vanhuspotilaan itsemääräämisoikeudesta. *Hoitotiede*, 12(2), 55–65.
- Haaranen, A., Kantola, M., & Pajari, J. (2023). Eläytymismenetelmän käyttö aineistonkeruussa tutkittaessa sairaanhoitajaopiskelijoiden tyytyväisyyttä ja asennetta digitaaliseen oppimiseen. *Hoitotiede*, 35(2), 133–146.
- Hakojärvi, H. R., Salminen, L., & Suhonen, R. (2011). Hoitohenkilökunnan opiskelijoihin kohdistama henkinen väkivalta ohjatussa harjoittelussa – kirjallisuuskatsaus. *Hoitotiede*, 23(3), 162–174.
- Halme, S., & Aavarinne, H. (1999). Kriittisen ajattelun kehittymisen mahdollisuudet hoitotyön koulutuksessa ammattikorkeakoulussa. *Hoitotiede*, 11(2), 72–86.
- Havukainen, P. (2005). Abduktiivinen lähestymistapa lähtökohtana esseevastausten arviointikriteerien kehittämiseen. *Hoitotiede*, 17(2), 79–88.
- Havukainen, P., Hakulinen-Viitanen, T., & Pelkonen, M. (2007). Perhehoitotyön oppimistehtävät –opiskelijoiden näkemykset perhehoitotyöstä. *Hoitotiede*, 19(1), 23–32.
- Heinistö, A. K., Kääriäinen, M., & Ruotsalainen, H. (2018). Terveysalan opettajien kokemukset työterveyshuollon osaamisesta ja opetuksesta. *Hoitotiede*, 30(2), 106–118.
- Hentinen, M. (1989). Hoidon didaktiikan tutkimuksesta. *Hoitotiede*, 1(1), 5–11.
- Hentinen, M., & Janhonen, S. (1990). Hoitotyön prosessin oppiminen sairaanhoitajakoulutuksessa. *Hoitotiede*, 2(4), 255–262.
- Hirvonen, R., Nuutinen, P., Rissanen, S., & Isola, A. (2004). Miksi vanhustyö ei kiinnostaa? Sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden asenteet vanhuksia kohtaan ja heidän käsityksensä suomalaisesta vanhustyöstä koulutuksen eri vaiheissa. *Hoitotiede*, 16(5), 235–246.
- Hokkanen, H., Eriksson, E., Hupli, M., Antila, M. L., & Ruotsalainen, T. (2002). Opiskelun alkuvaiheessa olevien sairaanhoitajaopiskelijoiden hoitotyön päätöksenteon oppiminen. *Hoitotiede*, 14(2), 51–63.
- Holopainen, A., & Tossavainen, K. (2003). Hoitotyön opettajien kokemuksia opettajuudestaan. *Hoitotiede*, 15(1), 38–45.
- Hopia, H., & Heikkilä, J. (2005). Vahvistumista ja luopumista: aikuiskoulutuksessa opiskelevien sairaanhoitajien ammatillinen kasvu ja siihen yhteydessä olevat tekijät ammattikorkeakoulutuksen aikana. *Hoitotiede*, 17(4), 178–188.
- Hyvärinen, K., Tossavainen, K., & Saaranen, T. (2017). Ammatillinen osaaminen työhyvinvoinnin osana – kyselytutkimus terveysalan opettajille. *Hoitotiede*, 29 (4), 252–263.
- Hyvärinen, N., Palonen, M., & Åstedt-Kurki, P. (2019). Ohjattu harjoittelu opiskelijamoduulissa: hoitajien kokemuksia hoitoalan opiskelijoiden ohjaamisesta ja oppimisesta. *Hoitotiede*, 31(1), 15–26.
- Högström, M.-B. (1996). Vårdutbildningens pedagogik och didaktik. Trender och aktuella insatser. *Hoitotiede*, 8(3), 119–126.
- Janhonen, S. (1990). Hoito-opin opettajan hoitotyön ja didaktiikan ajattelu. *Hoitotiede*, 2(2), 165–170.
- Juntunen, J., Ruotsalainen, H., Tuomikoski, A. M., & Kääriäinen, M. (2016). Haasteelliset opiskelijaohjaustilanteet terveysalalla: opiskelijaohjaajien käsityksiä. *Hoitotiede*, 28(2), 123–136.
- Karjalainen, T., Ruotsalainen, H., Sivonen, P., Tuomikoski, A. M., Huhtala, S., & Kääriäinen, M. (2015). Opiskelijaohjaajien arviot omasta ohjausosaamisestaan. *Hoitotiede*, 27(3), 183–198.
- Kehus, E., Kyngäs, H., Kääriäinen, M., & Mikkonen, K. (2019). Hoitotyön opettajien kokemuksia kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden klinisistä harjoittelusta. *Hoitotiede*, 31(3), 167–179.
- Kettunen, E., Lukkarinen, H., Kääriäinen, M., & Salminen, L. (2013). Hoitotyön opettajan kliininen osaaminen hoitotyön opiskelijoiden arvioimana. *Hoitotiede*, 25(1), 24–35.
- Koivisto, J.-M., Rosqvist, K., Buure, T., Engblom, J., & Haavisto, E. (2020). The effectiveness of a simulation game on nursing students' self-evaluated clinical reasoning skills: A quasi-experimental study. *Hoitotiede*, 32(suppl), 38–47.

- Koivula, M., & Keski-Saari, H. (2017). Terveystieteiden opettajaopiskelijoiden kokemukset opetusharjoittelusta. *Hoitotiede*, 29(4), 276–287.
- Koivusalo, H., Joronen, K., & Koivula, M. (2014). Hoitotyön opettajaopiskelijoiden ammatti-identiteetti hoitotieteen pedagogisissa opinnoissa. *Hoitotiede*, 26(3), 154–165.
- Korhonen, V., & Kaunonen, M. (2004). Intentionaalista oppimista verkossa – hoitotieteen opiskelijoiden oppimistavoitteet ja tavoitteiden saavuttaminen verkko-opinnoissa. *Hoitotiede*, 16(1), 25–38.
- Korhonen, U., Kankkunen, P., & Halimaa, S. L. (2016). Bioanalyttikko-opiskelijoiden käsityksiä kulttuurisesta kompetenssista ja sen oppimisesta. *Hoitotiede*, 28(2), 109–122.
- Koskenranta, M., Kuivila, H. M., Meriläinen, M., Borén, N., Kääriäinen, M., Männistö, M., & Mikkonen, K. (2020). Sosiaali- ja terveystieteen opettajien kollegiaalisuus ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa. *Hoitotiede*, 32(3), 166–176.
- Koskinen, L., & Silén-Lipponen, M. (2001). Ohjattu harjoittelu oppimiskontekstina sairaanhoidon opiskelijoiden kokemana. *Hoitotiede*, 13(3), 122–131.
- Koskinen, L. (2005). Kulttuurisen kompetenssin kehittyminen hoitotyön vaihto-opiskeluohjelmassa. *Hoitotiede*, 17(1), 2–13.
- Koskinen, L., Jokinen, P., & Mikkonen, I. (2007). Merkityksellisten tapahtumien tekniikka reflektiotaitojen oppimisen menetelmänä hoitotyön koulutuksessa. *Hoitotiede*, 19(2), 90–101.
- Koskinen, S., Elonen, I., Leino-Kilpi, H., Löyttyniemi, E., & Salminen, L. (2022). Valmistumisvaiheen sairaanhoitajaopiskelijoiden lääkelaskuosaaminen – Eurooppalainen poikittaistutkimus. *Hoitotiede*, 34, 3–13.
- Kostiainen, J., & Hupli, M. (2013). Ohjaajan ja opiskelijan välinen ohjauskeskustelu ohjatussa harjoittelussa: käsiteanalyysi hybridisen mallin mukaan. *Hoitotiede*, 25(1), 2–11.
- Kotilainen, A., Mikkonen, K., Sjögren, T., Korpi, H., Koskinen, C., Koskinen, M., ... & Kääriäinen, M. (2020). Sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan opettajien itsearvioitu osaaminen. *Hoitotiede*, 32(3), 177–190.
- Kuivila, H.-M., Kääriäinen, M., Koskimäki, M., Koivula, M., Sjögren, T., Männistö, M., & Mikkonen, K. (2022). Distinct competence profiles of health sciences teacher students: A cross-sectional study. *Hoitotiede*, 34(suppl), 14–26.
- Kukkohovi, S., Kääriäinen, M., Tuomikoski, A. M., Kuivila, H., Juntunen, J., Kaucic, M., ... & Mikkonen, K. (2020). Opiskelijaohjaajien ohjausosaaminen viidesä eri Euroopan maassa. *Hoitotiede*, 32(3), 191–203.
- Kuokkanen, L., & Leino-Kilpi, H. (1995). Terveystieteiden koulutuksen tuloksellisuuden arviointia. Opitaanko koulutuksessa hoidon laadun kehittämistä. *Hoitotiede*, 7(4), 151–161.
- Kuokkanen, R. (1992). Kriittinen ajattelu sairaanhoitajakoulutuksen alkuvaiheen osastotunneilla. *Hoitotiede*, 4(2), 79–87.
- Kälkälä, M., Ruotsalainen, H., Sivonen, P., Tuomikoski, A. M., Vehkaperä, A., & Kääriäinen, M. (2016). Opiskelijaohjauskäytännöt, -resurssit ja ohjaajat terveysalalla: opiskelijaohjaajien näkökulma. *Hoitotiede*, 28(3), 229–242.
- Kärki, J., Kuivila, H.-M., Kääriäinen, M., & Mikkonen, K. (2018). Sairaanhoitajaopiskelijoiden oppimiskokemuksia mielenterveyshoitotyön simulaatio-opetuksesta: systemaattinen kirjallisuuskatsaus laadullisista tutkimuksista. *Hoitotiede*, 30(4), 285–298.
- Laakso, I., Strandell-Laine, C., Eckardt, M., & Salminen, L. (2018). Näyttöön perustuvan hoitotyön osaamisalueiden opetus videoneuvottelumenetelmällä: sairaanhoitajaopiskelijoiden kokemukset. *Hoitotiede*, 30(4), 258–270.
- Laapio, E., Koivula, M., & Salminen, L. (2014). Tutkimustiedon käyttö hoitotyön opetuksessa opiskelijoiden arvioimana. *Hoitotiede*, 26(1), 50–62.
- Leino-Kilpi, H. (1989). Sairaanhoidon opiskelijoiden hoidollisen tietorakenteen kompleksisuus. *Hoitotiede*, 1(1), 24–30.
- Leino-Kilpi, H. (1991). Kehittävän opiskelija-arvioinnin peruslähtökohtien toteutumisen terveydenhuoltoalan koulutuksessa. *Hoitotiede*, 3(4), 161–168.
- Munnukka, T. (1996). Opiskelija-omahoitajan yhteistyösuhteen opiskelu ja oppiminen käytännöllisessä opiskelussa-yhteistyösuhteen sisältö ja sen reflektio. *Hoitotiede*, 8, 127–133.
- Mäkisalo, M., & Kinnunen, J. (1995). Hoitotyön johtajien käsityksiä terveydenhuolto-oppilaitoksen toiminnasta. *Hoitotiede*, 7(4), 171–179.
- Mäkisalo, M., & Kinnunen, J. (2000). Opiskelijana terveydenhuolto-oppilaitoksessa. Opiskelijoiden käsityksiä terveydenhuolto-oppilaitoksen organisaatio-kulttuurin osatekijöistä. *Hoitotiede*, 12(1), 15–25.
- Mäkisalo, M. (1993). Dementoituneen potilaan hyvä hoito ja hyvän hoidon oppiminen. Ammattiin valmistuvien käsityksiä. *Hoitotiede*, 5(1), 31–41.
- Mäkisalo, M. (1994). Terveystieteiden oppilaitos organisaationa. Terveystieteiden oppilaitoksessa toimivien opettajien arviointia organisaation toiminnasta. *Hoitotiede*, 6(2), 72–82.
- Mäkisalo, M. (1996). Arvojen ja periaatteiden merkitys terveydenhuolto-oppilaitoksen toiminnassa. *Hoitotiede*, 8(4), 184–193.
- Nikkola, R., Krause, K., & Kiikkala, I. (1992). Hoitotyön käytännön valmiudet vastavalmistuneiden sairaanhoitajien ja heidän osastinhoitajiensa arvioina. *Hoitotiede*, 4(3), 125–133.
- Nokelainen, A., Kuivanen, H., Koskimäki, M., Lähteenmäki, M. L., Mäki-Hakola, H., Wallin, O., ... & Kuivula, M. (2019). Täydennyskoulutustarpeet ja täydennyskoulutuksen merkitys uransa alussa olevien sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan ammattikorkeakouluopettajien osaamiselle. *Hoitotiede*, 31(4), 231–245.
- Nousiainen, A. L., Kuivila, H. M., Sneek, S., Koskenranta, M., & Mikkonen, K. (2023). Toisen lukuvuoden sairaanhoitajaopiskelijoiden lääkelaskentaosaaminen ja siihen yhteydessä olevat tekijät. *Hoitotiede*, 35(4), 305–320.
- Nylund, L. (2000). Vårdvetenskapens betydelse vid handledning av vårdstuderande i klinisk praktiken forskningsöversikt. *Hoitotiede*, 12(2), 87–95.
- Paavilainen, S., Lakanmaa, R. L., Kuusisto, H., Lundgren-Laine, H., Salanterä, S., & Laine, H. (2021). Perushoidon osaamisen ja toteutumisen arviointi erikoissairaanhoidon vuodeosastolla-hoitotyön opiskelijoiden ja hoitotyöntekijöiden näkökulma. *Hoitotiede*, 33(4), 209–219.

- Paija, T., Koskinen, S., Hupli, M., & Salminen, L. (2019). Suomalaisten hoitotyön opettajien kulttuurinen kompetenssi. *Hoitotiede*, 31(4), 246–257.
- Pajari, J., Haaranen, A., & Saaranen, T. (2023). Terveystieteiden opettajaopiskelijoiden pedagogiset ratkaisut ja digitaaliset resurssit opetusharjoittelussa COVID-19-pandemian aikana. *Hoitotiede*, 35(1), 34–48.
- Pakkanen, J., Stolt, M., & Salminen, L. (2012). Potilas-simulaatio sairaanhoitajaopiskelijoiden hoitotyön taitojen oppimisessa: kirjallisuuskatsaus. *Hoitotiede*, 24(2), 163–174.
- Paloposki, S., Eskola, N., Heikkilä, J., Miettinen, M., Paavilainen, E., & Tarkka, M.-T. (2003). Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sairaanhoitajien arvio teoreettisesta ja käytännöllisestä osaamisestaan. *Hoitotiede*, 15(4), 155–165.
- Paukkunen, L., Turunen, H., Taskinen, H., Sinkkonen, S., & Tossavainen, K. (2001). Koulutuksen vaikutukset sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden ja työntekijöiden yhteistyövalmiuksiin. *Hoitotiede*, 13(3), 132–145.
- Pietikäinen, P., Salminen, L., & Hupli, M. (2011). Valmistumisvaiheessa olevien suuhygienistiopiskelijoiden ammatillinen osaaminen. *Hoitotiede*, 23(2), 118–126.
- Rajalahti, E., & Saranto, K. (2011). Tiedonhallinnan osaaminen – haaste hoitotyön koulutukselle ja työelämälle. *Hoitotiede*, 23(4), 243–257.
- Rautiainen, I., Vauhkonen, A., Salminen, L., Rinne, J., & Saaranen, T. (2023). Sosiaali- ja terveysalan opettajien työhyvinvointi ja sitä edistävät tekijät – poikkileikkaustutkimus Suomessa 2020. *Hoitotiede*, 35(3), 211–223.
- Ronkainen, S., Mikkonen, K., Ruotsalainen, H., & Kääriäinen, M. (2020). Hoitotyön opiskelijoiden kokemuksia opettajan organisoimasta ryhmäohjauksesta ohjatussa harjoittelussa. *Hoitotiede*, 32(3), 142–153.
- Ruuskanen, S., Koota, E., Timonen, L., Haapa, T., Lääperi, M., Kääriäinen, M., & Meretoja, R. (2018). Ohjaajakoulutusintervention vaikutus opiskelijahoitajien itsearvioituun ohjausosaamiseen yliopistosaira-alassa. *Hoitotiede*, 30(3), 191–202.
- Ryhänen, H., Roos, M., Saranki-Rantakokko, S., Keskitalo, T., Valkeajärvi, E., Hilli, Y., & Koivula, M. (2023). Terveysalan opettajien kokemuksia opettajuudesta etäopetuksessa Covid-19-pandemian aikana. *Hoitotiede*, 35(3), 197–210.
- Saaranen, T., Juntunen, A., & Kankkunen, P. (2020). Terveysalan opettajien työhyvinvointi ja sen edistäminen-työntekijän ja hänen työnsä näkökulma. *Hoitotiede*, 32(3), 154–165.
- Saarikoski, M., Kaila, P., & Leino-Kilpi, H. (2009). Kliininen oppimisympäristö ja ohjaus hoitajaopiskelijoiden kokemana – muutokset kymmenvuotiskaudella. *Hoitotiede*, 21(3), 163–173.
- Saastamoinen, T., Härkinen, M., Näslindh-Ylispaangar, A., & Vehviläinen-Julkunen, K. (2018). Lääkehoidon oppimisenetelmät ammattikorkeakouluissa: haastattelututkimus sairaanhoitajakoulutuksen lääkehoidon opettajille. *Hoitotiede*, 30(4), 271–284.
- Salmela, M., & Leino-Kilpi, H. (2007). Sairaanhoitajaopiskelijoiden hoitamisen taidot ja niiden opetus ammattikorkeakoulussa. *Hoitotiede*, 19(1), 13–22.
- Salminen, L., Karjalainen, T., Väisänen, S., Leino-Kilpi, H., & Hupli, M. (2011). Hoitotyön opettajien arviointi omasta osaamisestaan. *Hoitotiede*, 23(1), 72–80.
- Salminen, L., Lindberg, E., Heinonen, J., & Leino-Kilpi, H. (2012). Terveysalan opettajien tiedot yrittäjyydestä ja asenteet yrittäjyyttä kohtaan. *Hoitotiede*, 24(3), 244–254.
- Salmio, M.-L. (1990). Hoitotieteen keskeisten käsitteiden ilmeneminen hoitotyön käytännön opiskelussa-osastotunnilla. *Hoitotiede*, 2(4), 263–269.
- Sandell, K., Tarkka, M.-T., & Åstedt-Kurki, P. (2001). Hoitotyön opiskelijoiden itseohjautuvuusvalmius ja itseohjautuvan oppimisprosessin tukeminen. *Hoitotiede*, 13(2), 78–86.
- Sarajärvi, A., & Isola, A. (2006). Sairaanhoidon opiskelijoiden hoitotyön toiminta ja siihen yhteydessä olevat tekijät käytännön harjoittelujaksoilla. *Hoitotiede*, 18(5), 210–221.
- Sarja, A., & Janhonen, S. (1999). Dialogioppimisen analyysi hoitotyön opetus- ja oppimisprosessin suunnittelussa. *Hoitotiede*, 11(2), 53–62.
- Sjögren, A., Poskiparta, M., & Liimatainen, L. (2000). Edistetäänkö terveyttä? Kahden terveysalan ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmien analyysi. *Hoitotiede*, 12(1), 3–14.
- Solante, S., & Leino-Kilpi, H. (1998). Mitä koulutus tuotti? Viisi vuotta työelämässä olleiden hoitotyöntekijöiden näkemyksiä koulutuksen tuottamista valmiuksista. *Hoitotiede*, 10(2), 87–96.
- Talus, E., Juntunen, J., Mikkonen, K., Tuomikoski, A. M., Parkkila, T., & Kääriäinen, M. (2019). Hoitotyön opiskelijoiden osallistuminen hoitoon: potilaiden kokemuksia. *Hoitotiede*, 31(4), 258–268.
- Taskinen, H., Turunen, H., Sinkkonen, S., & Tossavainen, K. (1995). Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevia näkemyksiä näiden alojen opiskelijoilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksen yhteistoimintakokeilun arviointitutkimuksen alkukartoituksen tuloksia. *Hoitotiede*, 7(4), 162–170.
- Terkamo-Moisio, A., Leino-Kilpi, H., Kaakinen, P., Palonen, M., Peltonen, L.-M., Vaartio-Rajalin, H., & Häggman-Laitila, A. (2021). Hoitotyön johtamisen tehtäväkuvat ja johtamisosaaminen jatkuvan oppimisen opintokokonaisuuteen osallistuvilla opiskelijoilla. *Hoitotiede*, 33(4), 220–230.
- Tikanoja, M., & Koivula, M. (2020). Opettajaopiskelijoiden kokemuksia opettajien osaamisvaatimuksista terveysalalla. *Hoitotiede*, 32(4), 262–274.
- Tupala, M., Tossavainen, K., & Turunen, H. (2004). Terveidenhoitajaopiskelijoiden tavoitteleva osaamisen taso lasten ja nuorten hoitotyössä. *Hoitotiede*, 16(3), 99–110.
- Tölli, S., Vuokila-Oikkonen, P., & Lukkariinen, H. (2010). Ymmärtävä oppiminen tuottaa mielen-terveyshoitotyön syvällistä osaamista. *Hoitotiede*, 22(4), 324–335.
- Vauhkonen, A., Kääriäinen, M., Mikkonen, K., Ryhtä, I., Korpi, H., Sjögren, T., ... & Sormunen, M. (2020). Sosiaali-, terveys- ja kuntoutuksen opettajien digitaalinen osaaminen. *Hoitotiede*, 32(3), 204–217.
- Vehviläinen, S., & Nieminen, H. (1999). Tutorointisuhde sairaanhoitajaopiskelijan ja opettajatutorin kokemana. *Hoitotiede*, 11(2), 63–71.

- Veräjänkorva, O., & Leino-Kilpi, H. (2003). Lääkehoidon opetus hoitotyön opettajien arvioimana. *Hoitotiede*, 15(1), 29–37.
- Vesa, P., & Isola, A. (2000). Huumori hoitotyön laboraatio-opetuksessa. *Hoitotiede*, 12(3), 140–150.
- Vesanto, A., & Munnukka, T. (1996). Opiskelija-oma-hoitajana toimiminen sairaanhoidon opiskelijoiden ammattitaidon edistäjänä. *Hoitotiede*, 8, 20–28.
- Vilén, L., & Salminen, L. (2016). Täydennyskoulutus terveysalan opettajien ammattitaidon ylläpidossa ja kehittämisessä. *Hoitotiede*, 28(2), 137–149.
- Vuorinen, R., Meretoja, R., & Eriksson, E. (2005). Hoitotyön ohjatun harjoittelun sisältö, edellytykset ja vaikutukset: systemoitu kirjallisuuskatsaus. *Hoitotiede*, 17(5), 270–281.
- Westergård, A., Seppä, T., Kaunonen, M., & Tarkka, M. T. (2001). Ensimmäisen lukukauden sairaanhoitajaopiskelijoiden käsityksiä hoitotaidosta. *Hoitotiede*, 13(3), 146–154.

Leena Salminen, TtT, Professori, terveyspedagogiikka (emerita); Tutkija (osa-aikainen), Turun Yliopisto, Hoitotieteen laitos, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, 20014 Turun yliopisto, leesalmi@utu.fi

Heli Virtanen, TtT, dosentti, yliopistonlehtori, Turun yliopisto, Hoitotieteen laitos, 20014 Turun yliopisto, heli.virtanen@utu.fi

Juba Pajari, TtM, väitöskirjatutkija, yliopisto-opettaja, Itä-Suomen yliopisto, Hoitotieteen laitos, Yliopistonranta, PL 1627, 70211 Kuopio, juba.pajari@uef.fi

Ari Haaranen, TtT, yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto, Hoitotieteen laitos, Yliopistonranta, PL 1627, 70211 Kuopio, ari.haaranen@uef.fi

Visa Virtanen, KM, tutkimusavustaja, Turun yliopisto, Hoitotieteen laitos, 20014 Turun yliopisto, vievir@utu.fi

Terbi Saaranen, TtT, professori, Itä-Suomen yliopisto, Hoitotieteen laitos, Yliopistonranta, PL 1627, 70211 Kuopio, terbi.saaranen@uef.fi